

BRINDZIK BEÁTA – KOZÁK BETTINA

**AZ ÚJ BTK. BÜNTETÉSKISZABÁSRA GYAKOROLT HATÁSA A KÁBÍTÓSZERREL KAPCSOLATOS
BŰNCSELEKMÉNYEK VONATKOZÁSÁBAN**

Absztrakt

Sokan úgy gondolják, hogy a szigorú büntetések vissza tudják szorítani a bűncselekmények számát egy országban, hiszen a potenciális elkövetők tartva a súlyos jogkövetkezményektől inkább meghátrálnak. Mi ezzel nem értünk egyet. A cikkben ezen hipotézis tükrében egy rövid nemzetközi kitekintést követően bemutatjuk a hazai szabályozást, és megvizsgáljuk a hazai kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elterjedését. S végül a Győri Ítéltábla illetékességi területére koncentrálva, a Győri Ítéltábla által 2010 óta meghozott ítéleteket feldolgozva vizsgáljuk meg, hogy milyen mértékben szigorodott a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában a büntetékiszabás az új Btk. hatálya alatt elbírált ügyekben. Ezzel összefüggésben megvizsgáljuk azt is, hogy ennek milyen hatásai voltak az elkövetett bűncselekmények számára.

Kulcsszavak: büntetékiszabás, középérték, kábítószer, kábítószerfüggő személy

BEVEZETÉS

2013. július 1. napján hatályba lépett az 2012. évi C. törvény (továbbiakban: új Btk.), amely jelentős változásokat hozott a büntető anyagi jog területén. Ezen változások teljes körű ismertetése meghaladná a cikk kereteit, erre tekintettel vizsgálataink homlokterébe csupán a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket helyeztük.

Napjaink legelterjedtebb bűncselekményei közé tartoznak a kábítószerrel összefüggő deliktumok mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban. Ennek okai között szerepel többek között a szervezett bűnözés kiterjedtsége, valamint az, hogy egyre többféle kábító hatású anyag jelenik meg nap mint nap az utcákon, amelynek lekövetése a jogalkotó számára is komoly nehézségeket okoz. Jelenleg Magyarországon a kábítószeres, a pszichotróp anyagok és az új pszichoaktív anyagok listáját a kábítószeres és pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint ezen anyagok jegyzékre vételéről és jegyzékeinek módosításáról szóló 66/2012. (IV.2.) Kormányrendelet tartalmazza, mely lista azonban szinte naponta frissülhetne. Az is fokozza a problémát, hogy az úgynevezett új pszichoaktív anyagok rendkívül könnyen előállíthatóak, és alacsony áron elérhetőek bárki számára. Ezek az olcsó szerek is alkalmasak arra, hogy kialakítsák a fogyasztókban a függőség érzését, amelynek következtében még könnyebben rászoknak a későbbiekben a hagyományos kábítószeresekre is.

Cikkünkben elsősorban azt vizsgáljuk meg, hogy új Btk. hatályba lépését követően hogyan változott meg a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények vonatkozásában a büntetékiszabási gyakorlat. Ennek vizsgálata során nagyban támaszkodunk a Győri Ítéltábla ítélezési gyakorlatára.

1. KÁBÍTÓSZERREL KAPCSOLATOS BŰNCSELEKMÉNYEK HAZAI ÉS NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban kiemelt tárgyi súlyú bűncselekményeknek minősülnek, melyeket talán csak az élet elleni bűncselekmények előznek meg a kiszabott büntetések súlyossági fokát illetően. A szigorú és évről évre szigorodó büntetések ellenére az alábbi ábra azt bizonyítja, hogy nem következett be drasztikus csökkenés az elkövetett deliktumok számban, sőt a 2000-2005 közötti időszakban növekvő tendenciát tapasztalhattunk. Mindezek alapján viszont kérdésként merült fel bennünk, hogy mennyire van visszatartó ereje a magas büntetési tételeknek? A statisztikai adatok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az elkövetési szándék vonatkozásában közömbös a büntetési tétel szigorúsága. Ezen bűncselekmény típusok sajnálatos módon a mindenkori társadalom problémájaként jelen voltak, vannak és lesznek is.

Büntetést kiszabni csak a felderített bűncselekmények esetében lehet, azonban azok száma eltörpül a fel nem derített, azaz látens elkövetésekhez képest. A bűncselekmények felderítését nehezíti, hogy kábítószerrel összefüggő deliktumok tipikusan szervezett bűnözés keretében valósulnak meg, melyhez aztán többféle, szintén kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmény kapcsolódik, mint például a pénzmosás, emberkereskedelem,

emberrablás, prostitúciós bűncselekmények. Mindezekre tekintettel véleményünk szerint jobb megoldás lenne az, ha a megelőzésre, illetve a felderítés eredményességének javítására helyeznék inkább a hangsúlyt.

Az Európai Unió viszonylathoz képest 2007-ig hazánk közepesen fertőzött országnak minősült. A legtöbb kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményt Németországban, Olaszországban és az Egyesült Királyságban regisztrálták. Ezen három országban külön-külön is olyan magas volt a regisztrált bűncselekmények száma, hogy gyakorlatilag a többi európai államban nyilvántartásba vett deliktumok száma együttesen sem érte el egyik nevezett államét sem.

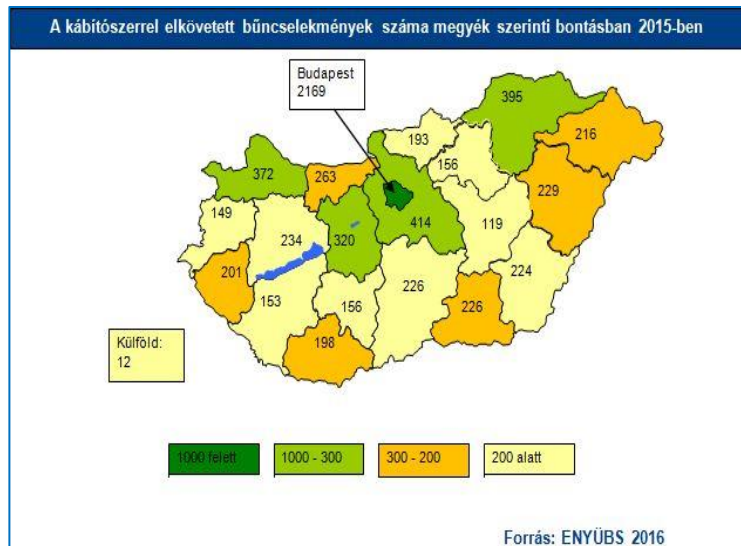
Country	1998	2002	2003	2004	2005	2006	2007	General trend		
								available years	annual change	tendency
Belgium	:	9 767	9 810	10 684	11 454	11 806	12 454	8	3%	↑
Bulgaria	:	1 648	2 006	2 412	2 720	2 824	2 844	8	24%	↑
Czech Republic	:	4 114	3 497	2 803	2 706	2 668	2 639	8	-8%	↓
Denmark	:	2 675	2 667	3 158	2 738	2 917	3 258	8	3%	↑
Germany	68 994	76 038	73 375	75 347	72 002	64 865	64 093	10	:	↔
Estonia	117	632	604	494	686	981	1 449	2	:	:
Ireland	:	2 632	2 430	2 273	2 751	3 160	3 824	1	:	:
Greece	6 574	10 001	10 556	7 781	8 393	8 152	7 959	10	:	↔
Spain	13 985	12 133	11 742	11 947	11 968	12 711	14 098	3	:	:
France	11 908	5 165	6 094	6 296	6 108	5 792	5 797	8	5%	↑
Italy	43 014	37 965	37 288	30 053	32 059	32 306	34 439	4	:	:
Cyprus	285	433	475	514	611	653	875	5	16%	↑
Latvia	389	629	997	1 148	1 049	997	1 434	2	:	:
Lithuania	93	213	509	711	999	704	765	5	:	↔
Luxembourg	825	1 321	1 133	1 342	1 326	1 201	1 448	6	:	↔
Hungary	2 075	4 790	3 387	6 678	7 626	6 740	4 676	10	12%	↑
Malta	88	:	:	78	113	123	149	4	:	:
Netherlands	7 690	12 752	15 633	15 662	15 305	16 361	15 657	10	11%	↑
Austria	2 594	2 320	2 506	2 443	2 337	2 377	2 473	6	:	↔
Poland	2 231	2 371	2 577	3 296	3 608	3 220	3 926	10	8%	↑
Portugal	3 538	4 053	3 739	3 654	3 535	3 610	3 281	10	:	↔
Romania	620	1 074	1 131	1 775	2 441	3 079	2 796	10	23%	↑
Slovenia	676	1 162	775	997	1 026	1 590	1 429	5	18%	↑
Slovakia	520	674	734	711	843	411	470	10	:	↔
Finland	9 461	6 617	5 974	5 269	5 177	4 837	5 115	6	-5%	↓
Sweden	5 766	5 259	5 129	4 905	4 670	6 449	7 026	9	:	↔
UK: England & Wales	21 788	22 435	24 628	24 190	25 276	26 570	28 130	6	4%	↑
UK: Scotland	8 490	10 327	9 044	9 333	9 613	10 890	9 827	4	:	:
UK: Northern Ireland	193	291	405	375	349	473	529	6	10%	↑
EU Candidate countries										
Croatia	:	8 717	7 992	7 529	8 186	8 346	7 952	8	:	↔
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	273	397	357	390	315	451	8	:	↔
Turkey	3 553	5 662	5 740	7 789	8 623	14 530	26 433	2	:	:
EU Potential candidate countries										
Montenegro	:	305	299	355	294	438	549	6	12%	↑
Serbia	:	1 077	2 492	4 116	5 256	5 505	5 414	8	36%	↑
EFTA/EEA countries										
Iceland	:	121	149	165	95	92	104	3	:	:
Liechtenstein	179	447	364	459	435	285	225	10	:	↔
Norway	15 420	19 294	16 152	16 814	17 118	19 156	19 086	10	:	↔
Switzerland	7 896	7 877	7 806	7 803	7 076	6 296	6 297	9	-3%	↓

1. ábra: A rendőrség által nyilvántartott bűncselekmények: kábítószer-kereskedelem¹

¹ A rendőrség által nyilvántartott bűncselekmények: kábítószer-kereskedelem, Forrás: Crime and Criminal Justice, Eurostat Statistics in focus 36/2009., 8.

Kábítószer használat hazánkban nagy területi aránytalanságot mutat. A 2015-ös regisztrált kábítószerrel elkövetett bűncselekmények több mint 1/3 részét Pest megyében követték el, ezen belül is országosan kiemelkedő a fővárosban elkövetett bűncselekmények száma. A sorrendben Pest megyét Borsod-Abaúj-Zemplén, Győr-Moson-Sopron és Fejér megye követi. A többi megyében az elkövetések száma a fent nevezett megyékhez képest marginális.²

A magyar büntető-jogalkotás a nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan a büntetési tételkeretek növelésével kívánta elérni a bűncselekmények visszaszorítását.

2. Ábra: A Kábítószerrel elkövetett bűncselekmények száma megyék szerinti bontásban 2015-ben

2. AZ ÚJ BTK. IDŐBELI HATÁLYA

Az új Btk. 2013. július 1. napján lépett hatályba. Az ezen időpontot követően indult büntetőügyek vonatkozásában szükségessé vált annak tisztázása, hogy melyik büntető törvénykönyvet kell alkalmazni az egyes bűncselekmények elbírálása során. Erre ad választ az új Btk. időbeli hatálya, amely az alábbiak szerint rendelkezik: 2. § (1) A bűncselekményt – a (2)–(3) bekezdésben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni. (2) Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni. (3) Az új büntető törvényt visszaható hatállyal kell alkalmazni a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmény elbírálásakor, ha az az elkövetés idején a magyar büntető törvény szerint nem volt büntetendő.³

Az első bekezdés fogalmazza meg az időbeli hatály főszabályát, amely lényegében a nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege elvek azon részének jelentéstartalmára utal, melyet az Alkotmánybíróság előreláthatóságnak nevezett.

A bűncselekmény elkövetési idejének nagy jelentősége van, ugyanis főszabály szerint az ekkor hatályban lévő büntető törvényt kell alkalmazni. Az elkövetési idő megállapítása az egymozzanatú bűncselekményeknél nem okoz problémát, hiszen ez esetben a törvényi tényállás elemei egy időben valósulnak meg. Problémásabb azonban a helyzet olyan bűncselekmények törvényi tényállásánál, ahol a tényállási elemek nem egyszerre, egy időben valósulnak meg. Ilyenek például az úgynevezett tartós bűncselekmények, illetve az állapot bűncselekmények.

A visszaható hatály tilalma alól a Btk. 2. § (2) és (3) bekezdése több kivételt is megfogalmaz. Eszerint az új Btk.-t kell alkalmazni, ha

1. a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény,
2. a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény enyhébben bírálendő el,
3. a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmény elbírálásakor, ha az az elkövetés idején a magyar büntető törvény szerint nem volt büntetendő

Az enyhébb megítélést eredményező új törvény kizárólag a hatálybalépés idején még jogerősen el nem bírált bűncselekményekre alkalmazható. A perújítási, illetve a felülvizsgálati eljárások során is érvényesülhet a kivétel, ha ezen eljárások eredményeképpen a jogerős határozatot hatályon kívül helyezik. A Btk. nem ismeri a legenyhébb büntető törvény alkalmazásának elvét, így amennyiben az elkövetés és az elbírálás időpontjai

² A Kábítószerrel elkövetett bűncselekmények száma megyék szerinti bontásban 2015-ben, Forrás ENYÜBS 2016.

³ Btk. 2. §

között egy harmadik törvény lenne hatályban, azt figyelmen kívül kellene hagyni, mivel csak az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályban lévő büntető törvényeket lehet összevetni.⁴

3. AZ ÁTMENETI IDŐSZAK STATISZTIKÁJA

Az új Btk. hatályba lépését követő években jelentős számban folytak olyan büntetőügyek, amelyekben még a régi Btk.-t kellett alkalmazni. 2015-ben a kábítószerhez köthető bűncselekmények a 2,4%-át tették ki az összes hazánkban regisztrált bűncselekménynek. A 2016-os kábítószer jelentés adatai szerint 6625 kábítószerhez vagy új pszichoaktív anyaghoz köthető bűncselekmény miatt indult nyomozás került lezárásra, melynek 12%-a még a régi Btk. hatálya alá tartozott. A regisztrált kábítószer-bűncselekmények száma egyébként az elmúlt években enyhén növekvő tendenciát mutatott.

3. ábra: Regisztrált Kábítószer-bűncselekmények száma Magyarországon 2011-2015 között⁵

Magyarországon a 2010/2015. (XII. 29.) Korm. határozat tartalmazza a Nemzeti Drogellenes Stratégia megvalósítása érdekében elfogadott Szakpolitikai Programot. A szakpolitikai program a keresletcsökkentés területén az egészségfejlesztés és az általános drogmegelőzés minőségbiztosított, rendszerszintű fejlesztését, a kezelő-ellátórendszer, illetve a reintegráció korszerűsítését, valamint szükségletalapú kapacitásbővítését irányozza elő. A kínálatcsökkentést tekintve a Stratégia legfőbb célja a visszaélésre alkalmas pszichoaktív anyagok Magyarországra történő bejutásának, illetve országon belüli kereskedelmének megakadályozása, valamint ezzel összefüggésben a bűnmegelőzési szempontok fokozott érvényesítése.⁶

4. A KÁBÍTÓSZERREL ÖSSZEFÜGGŐ BŰNCSELEKMÉNYEK SZABÁLYOZÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A RÉGI ÉS AZ ÚJ BTK. VONATKOZÁSÁBAN

Az új Btk. számos újítást hozott ezen bűncselekményi kör tekintetében. A jogalkotó az új törvényben a korábban egy tényállásban szabályozott bűncselekményeket széttagolta, illetve kibővítette. A büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) által „Visszaélés kábítószerrel” elnevezésű tényállást megbontva az új Btk. bevezette a „Kábítószer-kereskedelem” és a „Kábítószer

⁴ BELOVICS ERVIN, NAGY FERENC, TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I Általános rész*, 2014, HVG Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 118-124.

⁵ Regisztrált Kábítószer-bűncselekmények száma Magyarországon 2011-2015 között, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves jelentés 2016., forrás: ENYÜBS 2016.

⁶ A Nemzeti Drog Fókuszpont 2016-os Éves Jelentése a magyarországi kábítószer-helyzetről az EMCDDA számára, 6., (elérhető: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf, letöltve: 2018. 10. 28.)

birtoklása” megnevezésű deliktumokat. Ezen túlmenően – reagálva az elmúlt időszak történéseire – kibővítette a korábban „*Visszaélés új pszichoaktív anyaggal*”, jelenleg „*Új pszichoaktív anyaggal visszaélés*” törvényi tényállását, úgyhogy annak fordulatai, illetve minősítési rendszere gyakorlatilag megegyezik a kábítószer-kereskedelem és a kábítószer birtoklása vonatkozásában meghatározottakkal.

Az új Btk. keretei között a jogalkotó kibővítette a kábítószerhez, illetve új pszichoaktív anyaghoz köthető bűncselekmények tényállásainak körét is, melyet az alábbi táblázatban szemléltetünk.

A régi Btk. kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos tényállásai	Az új Btk. kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos tényállásai
<ul style="list-style-type: none"> • Visszaélés kábítószerrel • Visszaélés kábítószer-prekurzorral • Visszaélés új pszichoaktív anyaggal 	<ul style="list-style-type: none"> • Kábítószer-kereskedelem • Kábítószer birtoklása • Kóros szenvedélykeltés • Kábítószer készítésének elősegítése • Kábítószer-prekurzorral visszaélés • Új pszichoaktív anyaggal visszaélés

1. táblázat: A kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos tényállások a régi és az új Btk.-ban.⁷

A Kábítószer birtoklása és a kábítószer-kereskedelem alapeseteinél a jogalkotó nem hozott újításokat sem az elkövetési magatartások, sem a büntetési tételkeretek vonatkozásában. A kábítószer birtoklása tekintetében azonban az új Btk. jóval több minősített esetet tartalmaz, míg a kábítószer-kereskedelem esetén csupán annyi változás következett be, hogy a „*kábítószerfüggő személy felhasználásával*” megvalósuló elkövetési magatartást az új Btk. már nem tartalmazza.

Forgalmazói típusú cselekmények minősített esetei	
Régi Btk.	Új Btk.
<p>282./A. § (2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt</p> <p><i>a) bünszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával,</i></p> <p><i>b) hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva,</i></p> <p><i>c) a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében</i></p> <p>követik el.</p> <p>(3) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerre követik el.⁸</p>	<p>176. § (1) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt</p> <p><i>a) bünszövetségben,</i></p> <p><i>b) hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva vagy</i></p> <p><i>c) a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal létesítményében</i></p> <p>követik el.</p> <p>(3) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerre követik el.⁹</p>
Fogyasztói típusú cselekmények minősített esetei	
Régi Btk.	Új Btk.
<p>282. § (2) A büntetés</p> <p><i>a) két évtől nyolc évig</i> terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt üzletszerűen vagy bünszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával,</p> <p><i>b) öt évtől tíz évig</i> terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerre követik el.¹⁰</p>	<p>178. § (2) A büntetés</p> <p><i>a) két évtől nyolc évig</i> terjedő szabadságvesztés, ha</p> <p><i>aa) üzletszerűen,</i></p> <p><i>ab) bünszövetségben,</i></p> <p><i>ac) hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva,</i></p> <p><i>b) öt évtől tíz évig</i> terjedő szabadságvesztés, ha jelentős mennyiségű kábítószerre,</p> <p><i>c) öt évtől tizenöt évig</i> terjedő szabadságvesztés, ha különösen jelentős mennyiségű kábítószerre</p>

⁷ A kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos tényállások a régi és az új Btk.-ban. A szerzők saját szerkesztése.

⁸ Régi Btk. 282/A. § (2) és (3) bekezdése.

⁹ Új Btk. 176. § (1) és (3) bekezdése.

¹⁰ Régi Btk. 282. § (2) bekezdése.

követik el a bűncselekményt.¹¹

2. táblázat: A fogyasztói és a forgalmazói típusú cselekmények minősített esetei¹²

A régi Btk. és az új Btk. egyaránt tartalmazott, illetve tartalmaz büntethetőséget megszüntető okot a fogyasztói típusú magatartások tekintetében, amennyiben az elkövető aláveti magát az elterelésnek. Ennek alkalmazhatósági feltételei azonban lényegesen megváltoztak. Az új Btk. már nem tartalmazza a kábítószerfüggő elkövető általi elkövetés enyhébb mentesülési szabályait. Már csak a csekély mennyiségű kábítószerre történő elkövetés esetén biztosítja a lehetőséget a büntethetőséget megszüntető ok alkalmazásához, függetlenül attól, hogy az elkövető kábítószerfüggőnek minősül-e, avagy sem. Az új szabályozás szerint az elterelés további feltétele a bűncselekmény elkövető általi elismerése is. További újítás, hogy az elkövetési magatartások listája az elterelés vonatkozásában kibővült a fogyasztással.

Elterelés alkalmazási feltételei	
régi Btk.	új Btk.
<p>283. § (1) Nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt,</p> <p>a) aki csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra természet, előállít, megszerez vagy tart,</p> <p>b)–d)</p> <p>e) az a kábítószerfüggő személy, aki</p> <p>1. jelentős mennyiséget el nem érő mennyiségű kábítószerrel saját használatára természet, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, illetőleg</p> <p>f) az a kábítószerfüggő személy, aki az e) 1. alpontban meghatározott bűncselekménnyel összefüggésben – két évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő – más bűncselekményt követ el,</p> <p>feltéve, ha az első fokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.¹³</p>	<p>180. § (1) Nem büntethető, aki csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra természet, előállít, megszerez vagy tart, illetve aki kábítószerrel fogyaszt, ha a bűncselekmény elkövetését beismeri, és az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.¹⁴</p>

3. táblázat: Az elterelés alkalmazási feltételei¹⁵

A jogalkotó azon tekintetben is szigorúbb szabályozást hozott, hogy az elterelés alkalmazását bizonyos feltételek esetén kizárja. Az új Btk. szerint nem alkalmazható az elterelés, amennyiben a bűncselekmény elkövetését megelőző két éven belül:

- az elkövetővel szemben már sikeresen alkalmazták az elterelést, vagy
- az elkövető büntetőjogi felelősségét kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt megállapították.

Az új Btk. az együttműködő terhelt esetén korlátlan enyhítést tesz lehetővé a törvényben meghatározott esetekben, amennyiben az elterelésre nincs lehetőség, azonban az elkövető a vádemelésig lehetővé teszi a kábítószerrel értékesítő személy kilétének megállapítását.¹⁶

3.1. Kábítószerfüggő személy általi elkövetés a régi és az új Btk.-ban:

A régi Btk.-ban a kábítószerfüggő személyek kábítószerrel visszaélésére vonatkozó szabályok az általános szabályokhoz képest privilegizált esetnek minősültek. Az általánosnál enyhébb büntetési tételkeretek előírásának kizárólag az elkövető kábítószer-függősége volt az indoka. A régi Btk. szabályozásából egyértelműen kitűnt, hogy a jogalkotó a kábítószerrel visszaéléssel kapcsolatban az életben tipikusan

¹¹ Új Btk. 178. § (2) bekezdése.

¹² A fogyasztói és a forgalmazói típusú cselekmények minősített esetei. A Szerzők saját szerkesztése.

¹³ Régi Btk. 283. § (1) bekezdése.

¹⁴ Új Btk. 180. § (1) bekezdése.

¹⁵ Az elterelés alkalmazási feltételei. A Szerzők saját szerkesztése.

¹⁶ Új Btk. 180. § (2)-(3) bekezdései.

előforduló esetekben kívánta a kábítószerfüggő személy cselekményét az általánosnál kedvezőbben megítélni, melyre tekintettel tételesen felsorolta azokat az eseteket, amelyek privilegizált értékelést tettek lehetővé. Ezek az alapeseti cselekmények körén túl, az üzletszerűen, a bünszövegségben, a jelentős mennyiségű kábítószerre megvalósuló, és a csekély mennyiségre történt elkövetés esetei voltak. Ebből azonban az is következik, hogy a kábítószerrel visszaélés egyéb eseteit a törvényalkotó az elkövető kábítószer-függősége estén sem ítélte meg az általános szabályoknál kedvezőbben. A régi Btk. 282/C. §-ában nem szabályozott minősítő körülmények vonatkozásában tehát a jogi értékelés szempontjából közömbös volt az elkövető kábítószer-függősége, mely körülmény legfeljebb a büntetés kiszabása körében volt értékelhető.¹⁷ A kábítószer-függőség megállapítása egyébként mindig orvosszakértői feladat.¹⁸

Az új Btk. már nem tartalmaz ilyen privilegizált esetet. Az elkövetők azonban gyakran próbálnak arra hivatkozni, hogy a kábítószerfüggés következtében, a kábítószer hatása alatt olyan állapotba kerültek, hogy képtelenek voltak a cselekményük következményeinek felismerésére vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjenek. Az ellentétes tartalmú döntések elkerülése végett Kúria 57. számú Büntető Kollégiumi Véleményében az alábbiak szerint rendelkezett a kérdésben: „A kábítószeres vagy kábító hatású anyagok ismétlődő fogyasztásának hatására a kábítószer-fogyasztóknál kábítószer-függőség alakulhat ki. Ez a fizikai és pszichikai függőség azonban, mindenekelőtt a kábítószer utáni vágy, az ún. kábítószeréhség, mint a függőség egyik tünete, általában nem tekinthető az elme működés olyan kóros állapotának, amely korlátozza az elkövetőt a cselekmény következményeinek felismerésében vagy abban, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék. Ha tehát a kábítószerfüggő személy kábítószerrel visszaélést vagy függőségével összefüggésben más bűncselekményt követ el, a Btk. 17. §-ának a büntetőjogi felelősséget kizáró vagy korlátozó rendelkezései nem alkalmazhatók a javára. Más a helyzet, ha a kábítószer-függőség már betegség szintű személyiségzavart okoz. Az ilyen személyiségzavar korlátozhatja vagy kizárhatja az elkövető beszámítási képességét, és erre tekintettel a Btk. 17. §-ának (1), illetve (2) bekezdése alkalmazható a javára.

Ugyancsak korlátozhatja vagy kizárhatja az elkövető beszámítási képességét a kábítószer-fogyasztás folytán kialakuló elmebetegség vagy szellemi leépülés. A kábítószerhez való hozzájutás hiányában a fizikai és pszichikai függőségben szenvedő személynél ún. megvonási tünetek jelentkezhetnek. Ezek elérhetik az elmebetegség szintjét, s ez esetben a Btk. 17. §-ának (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezések alkalmazására vezethetnek, azaz kizárhatják vagy korlátozhatják az elkövető beszámítási képességét arra a bűncselekményre nézve, amelyet ilyen állapotával összefüggésben követett el.”¹⁹

A Kúria 56. számú Büntető Kollégiumi Véleményében rámutatott arra, hogy súlyosító körülménynek minősül, ha az elkövető a bűncselekményt önhibájából eredő bódult állapotban követte el, és ennek az állapotnak szerepe volt a bűncselekmény elkövetésében; különös nyomatéka a gátlástalanul, a garázda módon végrehajtott – élet, testi épség vagy nemi erkölcs elleni – bűncselekmények esetében.²⁰

4. A KÖZÉPMÉRTÉK HATÁSA A BÜNTETÉSKISZABÁSRA

A középérték intézménye nem ismeretlen a magyar büntetőjog történetében, ugyanis a jogalkotó már többször próbálkozott ennek bevezetésével. A jogalkotó első alkalommal a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvénnyel iktatta be a korábbi Btk.-ba, azonban kis idő elteltével, a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi II. törvénnyel hatályon kívül is helyezte azt. Ezt követően a 2010. évi LVI. törvény ismételen bevezette a középértéket.²¹

Az új Btk. középértékre vonatkozó szabályokat a büntetés kiszabásának elvei között, 80. § (2)-(3) bekezdésében szabályozza az alábbiak szerint: „*Határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke irányadó. A középérték a büntetési tétel alsó és felső határa összegének fele. Ha e törvény a büntetés kiszabása esetén a Különös Részben meghatározott büntetési tételek emelését írja elő, a (2) bekezdésben meghatározott számítást a felemelt büntetési tételekre tekintettel kell elvégezni.*”

A középérték bevezetésének a célja a bírói gyakorlat egységességének megteremtése volt. Ennek érdekében a Btk. előírja a bírák számára, hogy a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélelkor a büntetési

¹⁷ A Legfelsőbb Bíróság 2/2003. Büntető jogegységi határozata, Indokolás IV. rész 7. és 8. bekezdése.

¹⁸ BELOVICS ERVIN – SINKU PÁL – MOLNÁR GÁBOR: *Büntető jog - Különös rész*, 2009, HVG-Orac Lap és Könyvkiadó, Budapest, 441.

¹⁹ A Kúria 57. számú Büntető Kollégiumi Véleménye.

²⁰ A Kúria 65. számú Büntető Kollégiumi Véleménye.

²¹ GELLÉR BALÁZS: Büntetéskiszabás Magyarország negyedik büntető törvényében, In *A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának Folyóirata*, LXX. évfolyam, 2. szám, 74.

tétel középértékét kell alapul venniük, azzal, hogy a büntetés kiszabása szempontjából jelentős körülmények alapján kell egyéniesíteniük a büntetést. A Btk.-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint a középértéknek a bünteteskiszabás kiinduló szempontjaként történő előírása „(...) nem jelenti a tételkeret adta lehetőségek negligálását, vagy szűkítését, nem teszi a büntetési rendszert abszolúte határozottá, és nem hoz létre bünteteskiszabási kényszerhelyzetet sem. Semmi nem zárja ki azt, hogy a bíróság az egyes körülményeket a saját belátása szerint vesse össze, értékelje. A törvényben tükröződik a jogalkotónak az az elvárása is, hogy a bíróság adjon kimerítő indokolást a tételkeret adta lehetőség kihasználásáról”²². Az egyéniesítési kötelezettségre tekintettel tehát a bíró a bünteteskiszabás során nem csak egy matematikai műveletet végez el, hanem úgy kell kiszabnia a büntetést, hogy az a törvényi keretek között igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, az elkövető személyiségéhez, valamint a súlyosító és enyhítő körülményekhez. A középértékre vonatkozó szabályok első bevezetését követően a Legfelsőbb Bíróság BH 2001.354. számon iránymutatását adott ki. Ennek értelmében, ha a bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztést nem a középérték körüli tartományban szabja ki, hanem attól lényegesen eltér, meg kell indokolnia az eltérés okát.²³ „A mérlegelés eredményeképpen a bíróság széles körben jogosult és adott esetben köteles is eltérni a támadott rendelkezés szerint számított büntetési középértéktől. Az eltérés pusztán azzal jár, hogy a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 163. § (4) bekezdése alapján a bíróságra egyébként is irányadó indokolási kötelezettség kiterjed ennek indokaira is.”²⁴ A középértéktől való eltérésnek azonban további korlátja, hogy az nem sértheti a bírói gyakorlat egységének követelményét, azaz a hasonló súlyú bűncselekményekre, illetve hasonló személyi körülményekkel jellemzett elkövetőkkel szemben nem szabad lényegesen eltérő szankciókat alkalmazni.²⁵

5. A GYŐRI ÍTÉLŐTÁBLA BÜNTETÉSKISZABÁSI GYAKORLATA 2010-2018 KÖZÖTT

Kutatásunk során megvizsgáltuk a Győri Ítéltábla 2010 óta hozott kábitószerrel kapcsolatos bűncselekményekkel összefüggő, mindösszesen 98 darab határozatát. A határozatok feldolgozása során a könnyebb statisztikai megjeleníthetőség érdekében a bűncselekményeket négy csoportra osztottuk fel: fogyasztói típusú magatartás alapeseti tényállás, fogyasztói típusú magatartás minősített eseti tényállás, kereskedői típusú magatartás alapeseti tényállás és kereskedői típusú magatartás minősített eseti tényállás. A halmazati bünteteskiszabás keretében értékelt bűncselekményeket az alábbi diagram elkészítése során figyelmen kívül hagytuk. Ennek oka az, hogy nagyon sokféle típusú, és tárgyi súlyú bűncselekménnyel álltak halmazatban a kábitószeres deliktumok. Ilyenek voltak például a közokirat-hamisítás büntette, a lőfegyverrel visszaélés büntette, emberölés büntette, testi sértés büntette stb.. A legtöbb esetben a kereskedői és a fogyasztói típusú cselekmények egymással álltak halmazatban. Az alapeseti tényállások hatálya alá tartozó bűncselekmények rendkívül kis számban fordultak elő önállóan, halmazatban azonban annál gyakrabban. Különösen igaz ez a fogyasztói típusú magatartásokra.

Az új Btk. hatályba lépését, azaz 2013. július 1. napját követően még több, a régi Btk. hatálya alá tartozó ügy volt folyamatban a Győri Ítéltábla előtt. Erre tekintettel a diagramon látható adatok egészen 2010-2013-as években a régi Btk. hatálya alá tartozó bűncselekmények tekintetében mutatják be a bünteteskiszabási gyakorlatot. A 2014-es évtől a régi Btk. hatálya alá tartozó bűncselekmények előfordulása marginálisnak számított. A diagram 2014-től – kivéve 2016-ban a fogyasztói típusú magatartás minősített eseti tényállás vonatkozásában – az új Btk. hatálya alá tartozó bűncselekmények tekintetében érvényesülő bünteteskiszabási gyakorlatot ábrázolja.

A diagram alapján látható, hogy az új Btk. hatálya alá tartozó bűncselekmények tekintetében a minősített eseti tényállások vonatkozásában átlagosan 1,5 évvel magasabb szabadságvesztés büntetést szabtak ki. A legnagyobb mérvű emelkedés a kereskedői típusú magatartás alapeseti tényállás elnevezésű csoport tekintetében figyelhető meg. Ezen csoport esetben ugyanis többszörösére emelkedett a kiszabott évek száma. A szigorúbb ítéletek háttérében általában a súlyosító körülmények nagyszámú előfordulása állt. Ilyen súlyosító körülmény volt például a kábitószerrel összefüggő bűncselekmények elszaporodottsága, az, hogy a hatóanyag-tartalom meghaladta a jelentős mennyiség alsó határának többszörösét, több minősített eseti tényállást is kimerített az elkövető cselekménye, büntetett előéletüként vagy felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt követte el az újabb bűncselekményt, visszaesőként történő újabb bűnelkövetés stb..

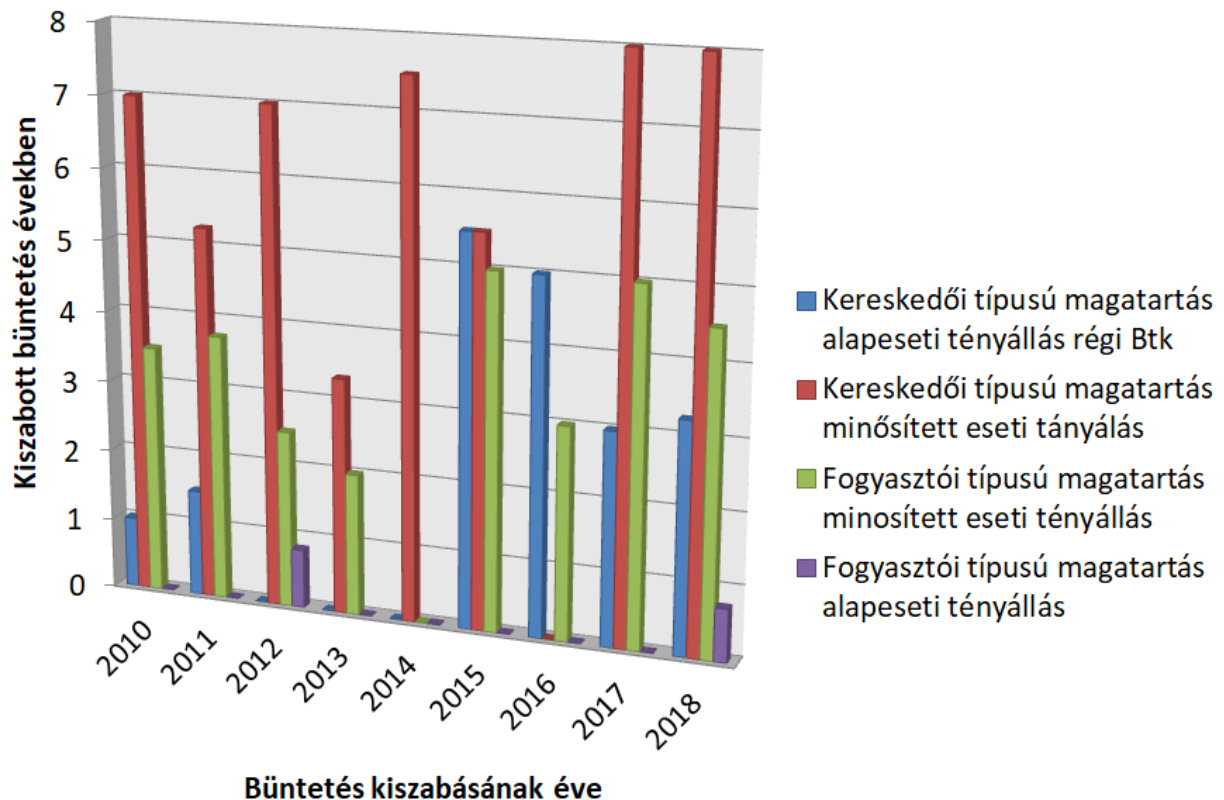
²² Az új Btk.-hoz fűzött miniszteri indokolás.

²³ BELOVICS ERVIN, NAGY FERENC, TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I Általános rész*, 2014, HVG Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 467.

²⁴ 13/2002. (III. 20.) AB határozat.

²⁵ BELOVICS ERVIN, NAGY FERENC, TÓTH MIHÁLY i.m. 467.

A Győri Ítéltábla büntetéskiszabási gyakorlata 2010-2018 között

4. ábra: A Győri Ítéltábla büntetéskiszabási gyakorlata 2010-2018 között²⁶

Annak ellenére, hogy súlyosodott a büntetéskiszabási gyakorlat, még mindig inkább a büntetési tételkeret alsó határához közelítenek a kiszabott büntetések. A Győri Ítéltábla a 2017-2018-as években értékelte legsúlyosabban a minősített eseti tényállásokat, azonban ezen években is csupán a középérték körüli tartományban maradtak a kiszabott büntetések. A bíróság számos enyhítő körülményt is figyelembe vett, mint például az időmúlást, a bűnsegédi minőséget, a rendezett személyi körülményeket és még sorolhatnánk.

A büntetéskiszabás szigorodása ellenére a Győri Ítéltábla elé kerülő ügyek száma nem csökkent számottevően, sőt az utóbbi két évben enyhe ügyszámnövekedés is tapasztalható volt. Ez alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az elkövetőket nem retenti el a súlyosabb büntetési tételkeret, illetve a szigorú büntetéskiszabási gyakorlat sem a bűncselekmények elkövetésétől. Természetesen az ügyszámnövekedés hátterében állhat a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények eredményesebb felderítése is.

ÖSSZEGZÉS

A fent bemutatottak alapján látható, hogy az új Btk. következtében szigorodott a büntetéskiszabási gyakorlat. A büntetések szigorítása ellenére azonban sem hazai, sem pedig nemzetközi szinten nem csökkent a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények száma. Úgy véljük, hogy az Európai Unió tagállamoknak inkább a prevencióra kellene nagyobb hangsúlyt helyezniük a kereslet- és a kínálatcsökkenés elérése érdekében. A cél ezért az, hogy megelőzzük az emberek kábítószer-fogyasztását, illetve a kábítószernek az ország területére történő bejutását, valamint az országon belüli kereskedelmét.

²⁶ A Győri Ítéltábla büntetéskiszabási gyakorlata 2010-2018 között. A Szerzők saját szerkesztése a Győri Ítéltábla által meghozott ítéletek alapján.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1.] Crime and Criminal Justice, Eurostat Statistics in focus 36/2009.
- [2.] BELOVICS ERVIN, NAGY FERENC, TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I Általános rész*, 2014, HVG Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest
- [3.] Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves jelentés 2016.
- [4.] A Nemzeti Drog Fókuszpont 2016-os Éves Jelentése a magyarországi kábítószer-helyzetről az EMCDDA számára, 6. (elérhető: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf, letöltve: 2018. 10. 28.)
- [5.] BELOVICS ERVIN – SINKU PÁL – MOLNÁR GÁBOR: *Büntető jog - Különös rész*, 2009, HVG-Orac Lap és Könyvkiadó, Budapest
- [6.] GELLÉR BALÁZS: Büntetéskiszabás Magyarország negyedik büntető törvényében, In *A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának Folyóirata*, LXX. évfolyam, 2. szám
- [7.] BELOVICS ERVIN, NAGY FERENC, TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I Általános rész*, 2014, HVG Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest

FELHASZNÁLT JOGFORRÁS

- [1.] A büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- [2.] A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- [3.] Az új Btk.-hoz fűzött miniszteri indokolás
- [4.] 2010/2015. (XII. 29.) Korm. határozat
- [5.] 13/2002. (III. 20.) AB határozat
- [6.] A Kúria 57. számú Büntető Kollégiumi Véleménye
- [7.] A Kúria 65. számú Büntető Kollégiumi Véleménye
- [8.] A Legfelsőbb Bíróság 2/2003. Büntető jogegységi határozata

FELHASZNÁLT JOGGYAKORLAT

- [1.] A Győri Ítéltábla Bf.12/2010/30. számú döntése
- [2.] A Győri Ítéltábla Bf.60/2010/19. számú döntése
- [3.] A Győri Ítéltábla Bf.63/2010/4. számú döntése
- [4.] A Győri Ítéltábla Bf.91/2010/ 24. számú döntése
- [5.] A Győri Ítéltábla Bf.120/2010/5. számú döntése
- [6.] A Győri Ítéltábla Bf.142/2010/57. számú döntése
- [7.] A Győri Ítéltábla Bf.48/2011/10. számú döntése
- [8.] A Győri Ítéltábla Bf.12/2012/3. számú döntése
- [9.] A Győri Ítéltábla Bf.94/2012/6. számú döntése
- [10.] A Győri Ítéltábla Bf.102/2012/5. számú döntése
- [11.] A Győri Ítéltábla Bf.103/2012/20. számú döntése
- [12.] A Győri Ítéltábla Bf.4/2013/5. számú döntése
- [13.] A Győri Ítéltábla Bkf.36/2013/2. számú döntése
- [14.] A Győri Ítéltábla Bf.40/2014/4. számú döntése

- [15.] A Győri Ítéltábla Bf.47/2014/15. számú döntése
- [16.] A Győri Ítéltábla Bf.82/2014/12. számú döntése
- [17.] A Győri Ítéltábla Bf.11/2015/11. számú döntése
- [18.] A Győri Ítéltábla Bf.14/2015/9. számú döntése
- [19.] A Győri Ítéltábla Bf.40/2015/2. számú döntése
- [20.] A Győri Ítéltábla Bf.41/2015/2. számú döntése
- [21.] A Győri Ítéltábla Bf.85/2015/3. számú döntése
- [22.] A Győri Ítéltábla Bf.43/2016/4. számú döntése
- [23.] A Győri Ítéltábla Bf.55/2016/10. számú döntése
- [24.] A Győri Ítéltábla Bf.62/2016/5. számú döntése
- [25.] A Győri Ítéltábla Bf.89/2016/7. számú döntése
- [26.] A Győri Ítéltábla Bf.7/2017/9. számú döntése
- [27.] A Győri Ítéltábla Bf.13/2017/7. számú döntése
- [28.] A Győri Ítéltábla Bf.III.39/2017/5. számú döntése
- [29.] A Győri Ítéltábla Bf.I.72/2017/5. számú döntése
- [30.] A Győri Ítéltábla Bf.III.73/2017/6. számú döntése
- [31.] A Győri Ítéltábla Bf.I.95/2017/11. számú döntése
- [32.] A Győri Ítéltábla Bf.I.106/2017/8. számú döntése
- [33.] A Győri Ítéltábla Bf.I.126/2017/13. számú döntése
- [34.] A Győri Ítéltábla Bf.III.129/2017/8. számú döntése
- [35.] A Győri Ítéltábla Bf.III.6/2018/5. számú döntése
- [36.] A Győri Ítéltábla Bf.I.13/2018/4. számú döntése
- [37.] A Győri Ítéltábla Bf.III.17/2018/8. számú döntése
- [38.] A Győri Ítéltábla Bf.III.33/2018/7. számú döntése
- [39.] A Győri Ítéltábla Bf.II.41/2018/5. számú döntése
- [40.] A Győri Ítéltábla Bf.I.56/2018/6. számú döntése
- [41.] A Győri Ítéltábla Bf.II.97/2018/3. számú döntése